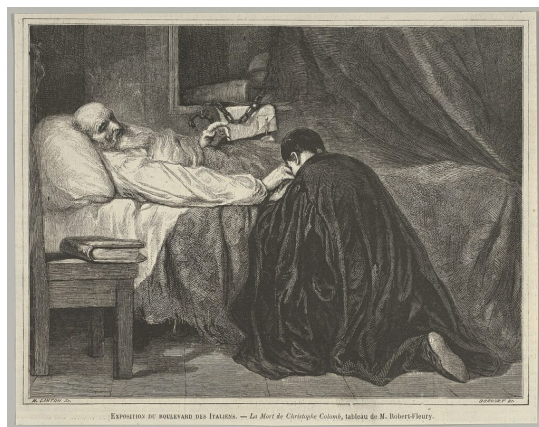

Klamstvá o Kolumbovi

Jozef Duháček

12. júna 2023 **✚ História**

V máji 1506 umieral muž, ktorý rozšíril obzor poznania nad rámec tých najdivokejších predstáv. V živote sa musel vysporiadať so strašnými ťažkosťami: hladom, chorobami, vojnami, hladomorom, vzburou a väzením. Jeho nepriatelia ho obvinili z lakomstva, zrady, zlého hospodárenia a neľudskej krutosti. Dokonca aj jeho priatelia o ňom čas od času pochybovali. Napriek týmto prekážkam však videl divy, o akých sa žiadnemu Európanovi dovtedy ani len nesnívalo a rozšíril panstvo svojich kráľovských patrónov tak, že takmer storočia prestavovalo svetovú supervelmoc. Bol to držiteľ titulu „Admirál oceánskeho mora“ a volal sa Krištof Kolumbus.

Smrť K. Kolumba (Le Monde Illustré)

zdroj: MET DP836186 / wikimedia commons

Protestantský pôvod lží

O sto rokov neskôr, na konci 16. storočia, Habsburgovci vládnu v Španielsku a stále rastúcej svetovej katolíckej ríši. Keďže Španielsko zaberalo stále viac nových území a disponovalo nepremožiteľnou armádou, protestanti Španielsko úprimne a neúprosne nenávideli. Čeliac porážkam na bojovom poli sa obrátili k peru, aby sa pokúsili očierniť svojich nenávidených katolíckych nepriateľov.

V holandských tlačiarenských lisocho sa tlačia príbehy o španielskej „hanebnosti“ bez toho, aby sa vôbec držali skutočnosti. Tento starý podvedomý zvyk očiernovania španielskych úspechov pretrváva dodnes a nachádza modernú inkarnáciu v kontroverzii okolo nešpanielskej postavy: janovského námorníka Krištofa Kolumba, ktorého na jeho cestách sponzorovali španielski katolícki panovníci, Ferdinand a Izabela. Dnes je čoraz populárnejšie zobrazovať Kolumba ako archetyp koloniálnej skazenosti. On, ktorý bol kedysi v školách uctievaný, je teraz očiernovaný za celý rad údajných zločinov.

Veľká časť súčasnej historiografie o Kolumbovi, ktorá sa na Západe vyučuje sú výmysly a lži, len zriedka a sporu podložené faktami. Tvrdenia Kolumbových protivníkov súperia s bájkami nerozumných a nekritických obdivovateľov. Niečo z toho sa darí definitívne vyvrátiť, niečo má také zdanie dôveryhodnosti, že je doposiaľ pokladané za najčistejšiu pravdu.

Tribalistické a pro-indiánske aktivistické hnutia 21. storočia cielene vybrali a rozšírili mnohé z mýtov o tomto fenomenálnom moreplavcovi. Osočovaním špinia jeho pamiatku a v snahe podporiť vytvorený obraz „zločinného bieleho muža“, pripisujú Kolumbovi takmer všetko zlé, skutočné i vymyslené, ktoré sprevádzalo koloniálnu éru. Pod vplyvom tejto očierňujúcej kampane mnohí Američania nahrádzajú Kolumbov deň dňom „domorodých obyvateľov“. Často je obviňovaný zo všetkých zverstiev spáchaných neskoršími conquistadormi a je zobrazovaný ako dychtivo prahnúci po zlate.

Posmrtný portrét K. Kolumba od Sebastiana del Piombo, 1519

zdroj: wikimedia commons

Tieto príbehy sú však falošné. Rovnako ako Čierna legenda o inkvizícii. Skúmanie skutočných dokumentov z tohto obdobia odhaľuje prekvapivo odlišný príbeh. Navyše, tieto mýty nie sú v tejto dobe len udržiavané, rozširujú sa čo do objemu i čo do vplyvu a neberie sa žiaden ohľad na intelektuálnu integritu.

Od novín až po blogy sa príbeh o tom, ako Kolumbus „v roku 1493 vyplával a ukradol všetko, čo videl“, šíri so stále virulentnejšími obmenami. Ako snehová guľa valiac sa dolu kopcom, jediná lož naberá na veľkosti a na sile, keď sa k nej pridávajú ďalšie nepravdy a zveličenia, až kým sa mýtus nezakorení vo verejnej predstavivosti a ľudia bez pochybností predpokladajú, že je to pravda. Je to smutné svedectvo nízkej intelektuálnej úrovne, na ktorú naša moderná doba klesla v úcte k pravde.

Len málo historikov má odvahu tvrdiť, že Kolumbus bol dokonalý; nebol, ale bez rozpakov sa pridávať k mýtom, ktoré ho obklopujú, znamená kupovať si vysoko ideologickú lož, ktorá historickú pravdu podrobuje ideologickým programom.

Niektorí dokonca hovoria, že Kolumbus do Ameriky nikdy nevkročil. Ale je nespochybniteľné, že na svojej 3. a 4. plavbe pristál v Strednej a Južnej Amerike. Preto možno právom povedať, že Kolumbus objavil „Ameriku“, oblasti, ktoré Európania predtým nepoznali. Pre všetkých, okrem Severoameričanov, tvoria tri Ameriky – Južná, Stredná a Severná – súbor s mnohými styčnými bodmi: obývali ju Indiáni a takmer v rovnakom čase ju kolonizovali Európania. Tento všeobecný proces začal Kolumbovým vylodením na ostrove San Salvador v roku 1492 a je viac než logické, že objavenie jednej časti Nového sveta treba považovať za objav celého. Rozdiel je v tom, že väčšina Strednej a Južnej Ameriky bola kolonizovaná katolíckmi, zatiaľ čo Severná Amerika bola spočiatku kolonizovaná protestantmi. Preto je pochopiteľné, že protestanti primáli

Severoameričanov k presvedčeniu, že sú iní a nadradení katolíkom zo Strednej a Južnej Ameriky a ako jediní si zaslúžia titul Američanov. Tento mýtus sa zakorenil práve v pýche a nedostatku objektivity.

Benet Mercadé, Krištof Kolumbus pred bránami kláštora Santa María de la Rábida so svojim synom Diegom

zdroj: wikimedia commons

Šlágrom je tvrdenie, že Kolumbus priniesol Indiánom násilie a choroby. Domorodí Američania boli zvyknutí viesť vojny, páchať genocídu, zotročovať a dokonca praktizovať kanibalizmus dávno pred Kolumbom. Samotné slovo „kanibal“ je odvodené z názvu kmeňa Karibov, z ktorého pochádza aj meno Karibik. Preto je úplne mimo reality pripisovať všetky tieto zlá Európanom, ktorí sa v Amerike vylodili. Choroba bola neúmyselným vedľajším účinkom španielskeho kontaktu a vyskytla by sa bez ohľadu na to, kto cestoval medzi Európou a Novým svetom. Vskutku nie je ťažké pochopiť, že keďže si Indiáni nevyvinuli odolnosť voči zvyčajným chorobám, ktoré mali Európania, keď Európania prišli do Ameriky, ich choroby mali devastáčne účinky medzi domorodcami. Ale sotva to možno pripisovať zámeru španielskych dobyvateľov.

Biely supremacista

Existujú aj „citáty“ z Kolumbových spisov umne vytrhnuté z kontextu, ktoré posilňujú ďalšie klamstvá v snahe vykresliť ho ako monštrum. Od rasistu po obchodníka s deťmi je Kolumbus obviňovaný z celého radu zverstiev, pričom to dokazujú „citácie“ z jeho denníka. Stačí si však pozrieť originálne dokumenty a záznamy, a zistíte, že tieto zobrazenia sú mimoriadne falošné. Kniha *The Northmen, Columbus and Cabot*, nám ponúka študijný materiál. Napísal ju profesor z Yale a je preložená a voľne dostupná vo viacerých formátoch. Nasledujúce citácie sú vydania z roku 1906 a reprezentujú niekoľko bežne citovaných „dôkazov“, ktoré potvrdzujú, aký bol Kolumbus zlý:

Kolumbus urazil Indiánov slovami: „Divokí kanibali s psími nosmi, ktorí pijú krv svojich obetí – to bol údajne Kolumbov vlastný opis domorodcov, no v skutočnosti to bol Kolumbov záznam opisu, ktorý mu dali Indiáni kmeňa Taino o kanibalskom kmeni Carib. Sám Columbus tieto tvrdenia považoval za

prehnané, až kým jeho muži nenarazili na dedinu kanibalov, ktorí si práve varili ľudské mäso.

Kolumbus opovrhoval Indiánmi slovami: „Lebo s päťdesiatimi mužmi môžem všetkých podrobiť a prinútiť robiť to, čo chcem – tento záznam ma potvrdiť obraz Kolumba ako mocného dobyvateľa, ktorý hodnotí potenciálne indiánske obeť. V skutočnosti to bola Kolumbova správa španielskym panovníkom, že budovanie pevností na ochranu obchodných ciest nie je potrebné, pretože ostrovy sa zdajú celkom bezpečné. Neskoršie skúsenosti ukázali, že domorodci vedia byť veľmi vojnychtiví, ale toto jeho prvé pozorovanie je opakovane nesprávne citované, aby vykreslilo Kolumba ako nelútostného dobyvateľa napriek jeho vyslovene priateľským gestám voči Indiánom.

Predával deti do sexuálneho otroctva – táto konkrétna lož by bola na smiech, keby nebola taká strašná. Lož má svoj pôvod v liste, ktorý Kolumbus poslal späť do Španielska, v ktorom uvádza: „Je tu veľa obchodníkov, ktorí hľadajú dievčatá; teraz sú žiadané tie od deviatich do desiatich rokov a za všetky vekové kategórie treba zaplatiť dobrú cenu.“ Otravné obvinenie. Citovanie tohto výroku mimo kontext je zámerné, lebo tak sa nespomína jedna absolútne zásadná súčasť textu. Kolumbus sa monarchom na toto zverstvo trpkosť sťažuje! Hneď v ďalších odsekoch sa uvádza, že títo obchodníci si „nezaslúžia v očiach Boha ani sveta ani podať pohár vody“. Ďaleko od toho, aby sa zapojil do takejto činnosti, sa Kolumbus pri svojom návrate na Hispaniolu pokúsil potlačiť toto správanie a prosil monarchov, aby ako kolonistov posielali len čestných a spravodlivých mužov. Napriek tomu existujú takí, ktorí tento citát vytrhávajú z kontextu v snahe vytvoriť z toho príbeh, v ktorom Kolumbus nejakým spôsobom schvaľuje zneužívanie detí. Každý, kto sa obťažuje čítať text, ktorý citujú, tú lož vidí. Pravda sa dá veľmi ľahko overiť.

Kolumbus pred kráľovnou v predstavách Emanuela Gottlieba Leutzeho, 1843

zdroj: wikimedia commons

Otokár

Ideologickému príkazu odsúdiť admirála sa mnohí jeho novodobí kritici snažia vyhovieť zdôrazňovaním praxe, ktorá sa osvieteným duchom 21. storočia javí nesmierne odporná: otroctva. V 15. storočí však bolo otroctvo takmer univerzálnou praxou. Každý národ zotročil svojich porazených nepriateľov. Maurovia chytali Afričanov, aby ich predávali alebo aby vykúpili späť svojich bratov zajatých katolíkmami.

Boli založené viaceré katolícke náboženské rády, ktorých pracovnou náplňou bolo vykupovanie krajanov a spoluvercov či za peniaze, alebo tým, že sa sami rehoľníci nechali vziať do otroctva. V Indii tvorilo kastovné otroctvo základ spoločnosti; pôvodní domorodí obyvatelia Ameriky pravidelne zotročovali svojich indiánskych susedov. Ani Španielom v Amerike táto starodávna prax nebola cudzia; zotročovali Indiánov.

Skutočnosť, že Kolumbus bral domorodcov do otroctva, je nesporná. Je to historický fakt, ale uvádzať to ako istý dôkaz jeho skazenosti znamená prehliadať univerzálne rozšírenie otroctva v 15. storočí. V celom známom svete. Kolumbus urobil to, čo všetci ostatní v jeho dobe. Odsúdiť ho za to, znamená arogantne tvrdiť, že dnešné normy našej vlastnej spoločnosti (v mnohých ohľadoch veľmi zvláštne) by sa mali spätne aplikovať na všetky minulé storočia. Potom by sme mohli odsúdiť Kolumba, ale aj prvých severoamerických kolonistov za to, že neposkytli Indiánom štátom financované vzdelanie, zdravotnú starostlivosť a ďalšie výhody, ktoré dnes ľuďom poskytujeme. Takýto retroaktívny súd je nezmyselný. Veď otroctvo v rôznych formách pretrváva aj dodnes.

Osočovanie tu naráža na Kolumbovu vlastnú politiku. V skutočnosti zakázal zotročovanie domorodcov vo väčšine prípadov a povolil to iba v prípade zločincov alebo kanibalov. V niekoľkých prípadoch prinútil svojich mužov oslobodiť Indiánov, ktorých zobrali do otroctva. Keď bol miestny náčelník podozrivý z masakry Španielov v La Navidad, Kolumbus ho odmietol vziať do zajatia, aby nenahneval náčelníkových príbuzných a nekládol tak prekážku konverzii domorodcov na katolícku vieru.

Kolumbus si na svojich cestách nechal niekoľko Indiánov ako prekladateľov, ale jeho výslovným želaním bolo, aby boli prepustení hneď ako sa naučili španielsky jazyk a zvyky. V prípade kanibalov bol jeho postup vcelku zákonný a spravodlivý. Kanibalov bolo treba zotročiť, aby nemohli jesť ľudí. Ich vystavenie španielskej kultúre malo viesť k ich obráteniu a večnej spásy ich nesmrteľných duší. Ich zotročenie zabezpečilo rešpekt ostatných kmeňov, ktoré sa báli kanibalov. Najväčšia skupina otrokov, ktorých Kolumbus zajal, boli bojovníci a spojenci kmeňa, ktorý zmasakroval prvú španielsku základňu La Navidad a pokúšal sa vyhladiť aj druhú kolóniu.

Predávanie zajatých do otroctva bola bežná praxe všetkých víťazov 15. storočia. Keby Kolumbus a jeho muži prehrali, mohli očakávať rovnaké zaobchádzanie. Alebo sa mohlo stať aj horšie, keďže niektoré takéto domorodé kmene držali otrokov, aby ich zjedli.

Kolumbus býva použitý ako obetný baránok za kruté formy otroctva, ktoré sa vyvinuli v španielskych kolóniách. A hoci naozaj v španielskych *Encomiendach* zomrelo kvôli zlému zaobchádzaniu veľa domorodcov, tieto kolónie založili Kolumbovi nástupníci, nie on sám. Admirál vládol miernosťou a pokúšal sa zabrániť excesom a vo svojich listoch a denníkoch zaznamenal dôkazy skutočného záujmu o blaho domorodcov. Otroctvo bolo v Španielskej ríši zneužívané napriek Kolumbovi a nie kvôli nemu. Je iróniou a nespravodlivosťou, že dnes je Kolumbus obviňovaný zo zločinov, ktoré v skutočnosti odsúdil a ktoré páchali muži – proti jeho rozkazom.

Eugène Delacroix, *Návrat Krištofa Kolumba*; jeho publikum pred kráľom Ferdinandom a kráľovnou Izabelou

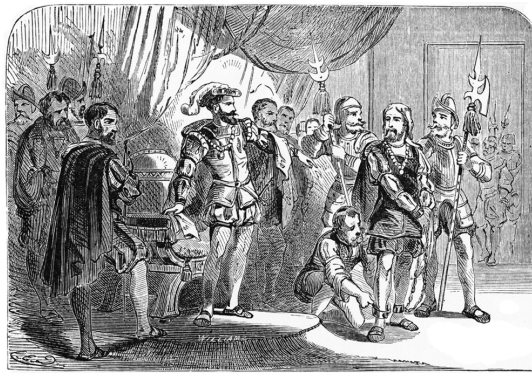
zdroj: wikimedia commons

Mnohé z obvinení proti Kolumbovi sa zakladajú na správach Španielov, ktorým on sám velil. Tu je pár faktov, ktoré pomôžu vysvetliť, prečo jeho podriadení na Kolumba ešte za jeho života donášali:

- Kolumbus na Hispaniole prikázal všetkým, aj hidalgom – aristokratom –, aby v nebezpečnej situácii pracovali, bez ohľadu na sociálnu triedu. Proti tomu samozrejme hidalgovia protestovali.
- Mnohí Španieli sa vypravili do Nového sveta s vidinou tropického raja, plného zlata a drahokamov. Realita vo forme nepriateľských kmeňov, vojny, chorôb a namáhavej práce bola pre nich veľkým sklamaním.
- Mnohí kolonisti poslaní na Hispaniolu ako robotníci boli trestanci. Kolumbus si neželal zotročiť domorodcov. Títo muži sa pri prvej príležitosti proti Kolumbovi vzbúrili.
- Kolumbus a jeho bratia pochádzali z Janova v Taliansku a hrdí Španieli niesli ťažko, že im velí cudzinec.
- Prísna vojenská disciplína nutná pre prežitie nevyhovovala chorým a unaveným kolonistom.
- Kolumbus bol často preč, zachvátený objaviteľskou túžbou a nechal svojho neveľmi kompetentného brata, aby viedol kolóniu. Kolonisti sa proti nemu veľmi skoro vzbúrili, drancovali vidiek a ustanovili sa ako páni nad indiánskymi dedinami. Kolumbus týchto mužov zjavne nechal spravodlivo potrestať, čo oni zle niesli.

Prekážka bezuzdnému drancovaniu

Lži, ktoré šíрили Kolumbovi nepriatelia na španielskom dvore spôsobili, že na Hispaniolu odcestoval vyšetrovateľ Francisco de Bobadilla. Bobadillova zaujatosť voči Kolumbovi bola jasne preukázaná: zatkol Kolumba bez toho, aby s ním hovoril a neumožnil odpovedať na obvinenia. Po príchode si Bobadilla vynútil vstup do pevnosti, oslobodil väzňov, ktorých Kolumbus zatkol za ozbrojenú vzburu a vyhlásil, že verí bizarným a rozporuplným svedectvám kolonistov a zločincov. Potom omilostil vzbúrencov, ktorých už nebavilo talianske velenie. Samotný admirál bol spútaný a poslaný späť do Kastílie. V Španielsku sa okamžite ukázalo, že Bobadilla svoju moc hrubo zneužil. Kolumbus bol prepustený a kráľovským príkazom mu vrátili majetok. Bobadilla bol odvolaný a na späťcestnej ceste zahynul v obrovskom hurikáne – či zhodou okolností alebo Prozreteľnosťou, to sa nikdy nedozvieme – avšak, je nesporne zaujímavé, že medzi hŕstkou plavidiel, ktoré búrku prekonali, bola aj najmenšia a najbiednejšia loď vezúca osobné veci Krištofa Kolumba.

Francisco de Bobadilla zatýka K. Kolumba

zdroj: wikimedia commons

Napriek tomu sú Bobadillove obvinenia dnes stabilnou súčasťou programovo vytváraného negatívneho obrazu a podávané ako istý dôkaz, že Kolumbus bol viac monštrum ako človek.

Vzhľadom na tolké nepravdy šírené o Kolumbovi, stojí za to všimnúť si správanie, ktoré tohto veľkého objaviteľa, ktorý je v centre tolkej kontroverzie, naozaj charakterizovalo. Preklad Kolumbových ciest z roku 1906 nám ukazuje nasledovné:

- Kolumbus bol jedinou obmedzujúcou silou nad svojimi darebáckymi námorníkmi a zakazoval im drancovať a lúpiť v indiánskych dedinách.
- Prinútil svojich mužov oslobodiť Indiánov, ktorých chceli zotročiť.
- Dôsledne tvrdil a demonštroval, že hlavným cieľom jeho výprav je rozširovanie Kristovho kráľovstva, nie získavanie bohatstva. Dokonca aj jeho nepriatelia to priznali, hoci tvrdili, že neodviedol dosť dobrú prácu.
- Kolumbus trval na tom, aby jeho muži neubližovali Indiánom a aby sa k domorodcom správali dobre. V jeho očiach boli domorodci poddanými kráľa a vyjadroval im veľký obdiv.
- Keď sa mu domorodci pokúšali dať dary, Kolumbus trval na tom, aby im dali niečo na oplátku, pretože bolo nespravodlivé vziať si niečo cenné (výmenou) za nič.
- Keď sa kanibali pokúsili zajať Španielov, bol to Kolumbus, ktorý zabránil svojim mužom zabíjať pri obrane a prikázal im Indiánov iba vystrašiť. Oslobodili tiež niekoľkých domorodcov zajatých kanibalmi, ktorí boli držaní ako sexuálni otroci a budúca potrava.
- Kolumbus prijal kmeňových hodnostárov a miestneho náčelníka, odmietol ich ponuku zásob a zlata a potom ich poslal preč obdarovaných oblečením.
- Kolumbus naliehal, aby sa akékoľvek zlato získavalo spravodlivým obchodom a nie kradnutím, pretože sa obával, žeby postavilo domorodcov proti konverzii na katolícku vieru.

Smrť K. Kolumba, litografia od L. Prang & Co., 1893

zdroj: wikimedia commons

Muž, ktorého možno uzrieť v originálnych dokumentoch napísaných samotným Kolumbom, sa radikálne líši od revolučného rozprávania o ňom. Keďže sa tieto mýty dajú tak ľahko vyvrátiť voľnými a otvorenými prekladmi, klamstvá ich šíriteľov sa stávajú neudržateľné. Tí, ktorí tieto ohovárania predkladajú tvárou v tvár takýmto zjavným dôkazom, sú prinajlepšom vinní z ťažkej nevedomosti. Skôr sú však vinní z intelektuálnej nepoctivosti.

Spoločnosť si zaslúži poctivú prezentáciu faktov než ideologicky motivované skreslenia. Tí, ktorí šíria tieto lži o Kolumbovi, sledujú revolučnú agendu a stavajú svoje základy na klamstvách. A ak sú ochotní klamať o takýchto očividných veciach, možno im veriť v čomkoľvek inom, čo hovoria?

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/klamstva-o-kolumbovi/>